

Zpráva o stavu médií

ČERVENEC — PROSINEC 2022

Ve zkratce

Přetrvává dlouhodobý trend nepříznivé ekonomické situace nezávislých médií. Ekonomická situace malých redakcí, zvláště těch lokálních, je neudržitelná. Reálná hodnota příjmů veřejnoprávních médií je též v dramatickém úpadku – výše televizního a rozhlasového poplatku se nezměnila od roku 2008. K obnově plurality na trhu dominovaném několika velkými dodavatelskými domy je potřeba vzpruhy. Tou může být nastavení státní podpory, reforma mediálního práva nebo chystaná evropská pravidla pro svobodu médií. Pozornost státu ale není automaticky pozitivní; posílení role exekutivní moci ve vztahu k médiím, např. v rámci boje s dezinformacemi nese riziko politického ovlivňování médií. Cílem státu by tedy spíše mělo být vytváření příznivých podmínek pro existenci nezávislých médií. Posílení politické nezávislosti je též důležité u veřejnoprávních médií; opatrně pozitivním krokem je „malá novela“ systému volby do jejich rad. Nový zájem vlády o média může vyústit v dlouho očekávané změny. Pokud do nich budou zapojeni novináři a vláda odolá pokušení podrobit média výkonné moci, mohlo by jít o pozitivní vývoj.

experti a expertky: **prof. PhDr. Karel Müller, Ph.D.;**
Adriana Dergam; Mgr. Lenka Waschková Císařová, Ph.D.;
Mgr. et Mgr. Marína Urbániková, Ph.D.; Petr Orálek
koordinátor pracovní skupiny: **JUDr. Miroslav Crha**

Hlavní zjištění

Čelit dezinformacím je žádoucí, ale provedení pokulhává

Prvotní vágní a pro svobodu slova nebezpečný návrh ministerstva vnitra na zákonnou úpravu boje s dezinformacemi se postupně vyvíjí k lepšímu. Ministerstvo vnitra přistoupilo na participativnější způsob tvorby takto citlivé legislativy a připustilo částečné zapojení expertů

mimo státní správu. V návrzích zatím stále chybí automatický soudní přezkum rozhodnutí, v nichž státní správa omezuje svobodu slova. Chybí také kritérium pravdivosti, takže i prokazatelně faktické informace mohou být předmětem omezení.

Pozitivní trendy

- Posílení nezávislosti Rady ČT a Rady ČRo díky „malé novele“ mediálních zákonů.
- Realistická šance, že ČR bude účinně podporovat nezávislá média.
- Projednávaný evropský Akt o svobodě sdělovacích prostředků potenciálně pozitivním impulsem.

Negativní trendy

- Ekonomická nevýhodnost provozování nezávislých médií, u které lze navíc očekávat další zhoršení.
- Obava, že posilování role exekutivy například při boji s dezinformacemi otevře Pandořinu skříňku státního ovlivňování médií.
- Riziko, že zvyšující se aktivity státu na podporu nezávislých médií umožní větší politický tlak na média.

„Malá novela“ je málo ambiciózní, je potřeba vyřešit financování veřejnoprávních médií

Malá novela zákonů o ČT a ČRo přináší pojistky proti politickému ovládnutí jejich rad. Nově nebude možné odvolat celou radu a volit její členy bude nejen Poslanecká sněmovna, ale i Senát. Jde ale o neambiciózní záplatu zákona, který by spíš potřeboval od základů přepsat. Navíc neodpovídá na zásadní aktuální potřebu veřejnoprávních médií, což je změna systému financování. Problém financování experti doporučují uchopit systematicky – jedno-

rázové navýšení problém pouze odsouvá. Debata by se přitom neměla redukovat jenom na změny výše poplatku a okruhu plátců – je vhodné zvážit i další modely, jako je třeba progresivní speciální daň používaná ve Skandinávii. Jen je přitom potřeba zachovat oddělení od státního rozpočtu, aby politici nemohli používat změny rozpočtu k nátlaku na veřejnoprávní média.

Podpora médií musí být citlivá, apolitická a založená na datech

Provozování nezávislých médií v prostředí českého mediálního trhu prakticky není rentabilní. Zejména malá média jsou ve svízelné ekonomické situaci a očekávají, že bude hůř. Spíš než svobodný trh můžeme vidět dominanci několika mediálních domů. Podpora médií ze strany státu je tedy do budoucna klíčová pro pluralitu trhu. Změna oproti dosavadní situaci, kdy stát média spíš ignoruje, ale nese mnohá rizika. Média se zejména obávají, že podpora

bude udělována podle politického klíče. Proto by se podle expertů měla podpora médií zaměřit spíše na vytváření udržitelných podmínek pro jejich fungování. Tomu mohou pomoci například metody nepřímé podpory, jako je daňové zvýhodnění nebo zlevnění distribuce tištěných médií. Také je zásadní účast médií na nastavení systému, měřitelnost dopadů a jejich důsledné vyhodnocování.

ČR by se mohla inspirovat slovenským zákonem o mediálních službách

V ČR dlouhodobě chybí instituce, která by se mediálním prostředím zabývala s dostatečným nadhledem a která by dokázala podporovat pluralitu napříč mediatytypy. Inspirací může být Slovensko, které transformovalo svůj ekvivalent české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání na Radu pro mediální služby, která dohlíží nejen na vysílání, ale též audiovizuální služby na internetu a na online platformy.

Český vysílací zákon z roku 2001 (mnohokrát záplatovaný) je nedostačující nejen proto, že nedokáže zohlednit vývoj internetových médií a vnímat je v souvislosti s těmi vysílacími, ale též protože se neřídí moderními regulatorními přístupy, jako je například spolupráce s profesními organizacemi (samoregulace).

„Nad podporou médií je potřeba přemýšlet v sociálním kontextu – nelze jen rozdávat peníze v Praze oblíbeným médiím. Cílem je měnit podmínky, které dnes umožňují šíření dezinformací, ne přesvědčovat přesvědčené.“

— Adriana Dergam

„Podpora médií formou jednorázového ‚pokropení‘ nic nevyřeší. Je potřeba zkoumat možnosti podpory používané v zahraničí a mapovat mediální pouště na lokální úrovni.“

— Lenka Waschková Císařová

Doporučení expertní skupiny pro další období

1. Reformovat financování veřejnoprávních médií tak, aby se výše jejich rozpočtů udržitelně vyvíjela bez periodických zásahů politiků.
2. Zaměřit podporu médií na vytvoření pluralitního tržního prostředí, ne dotování vybraných zasloužilců.
3. Nerozšiřovat neúměrně roli výkonné moci ve vztahu k médiím a veškeré mediální politiky spoluvytvářet se zapojením zástupců novinářské profese.